

УДК 352.075

Скоренька С. – БМ-22

Тернопільський Національний Технічний Університет ім.І.Пулюя

ІСТОРИЧНІ КОРЕНІ САМОВРЯДНИХ ТРАДИЦІЙ МІСТА ТЕРНОПІЛЬ

Науковий керівник: Рудакевич М.І.

Демократична трансформація українського суспільства неможлива без повноцінного місцевого самоврядування, яке утверджує право й свободу окремої людини, громади, країни на безпосередню владу на власній землі через взаємодію громадянина, територіальної громади та держави. Саме таке тлумачення місцевого самоврядування проголошено Європейською Хартією місцевого самоврядування, прийнятою в 1985 році Радою Європи, і ратифікованою Верховною радою України в 1997 році. Самоврядні традиції міста Тернопіль беруть початок із часів Магдебурзького права. Магдебурзьке право – феодальне міське право, що полягало в привілеї самоврядування, який німецьке місто Магдебург отримало в 1188 році.

Тернополю було надано деякі привілеї 20 січня [1548](#) року, коли на клопотання Великого коронного гетьмана Яна з Тарнова (тодішнього власника міста), польський король Сигізмунд I надав нашому місту тевтонське (німецьке) право. А саме: його жителі на 15 років були звільнені від податків, на 20 років від сплати мита, а також мали право влаштовувати щорічну ярмарку, щотижневі торги, мати склади на товари для закордонних купців тощо. Після отримання такого права, мешканців заохочували до зведення власних садиб. У розпорядженні магістрату була громадська власність, з доходів від якої та податків складався міський бюджет. У його компетенцію входили всі аспекти міського життя: стан доріг, освітлення вулиць, медицина, санітарія, будівництво і архітектура тощо. Опікувався магістрат і освітою: школи були на утриманні міста. Тевтонське право не було повним - Магдебурзьким, оскільки місто мало власника. Лише 15 лютого 1843 р. останній власник Тернополя Тадеуш рицар фон Туркулл, герба Остоя уклав із магістратом контракт і за грошову компенсацію у 175 000 флоринів сріблом відмовився від своїх прав на місто. 12 грудня 1844 р. австрійський цісар Фердинанд I надав Тернополю герб і статус та титул вільного королівського міста (використовувався офіційно до 1939 р.).

Тривалий час бургомістрами Тернополя були представники різних національностей: євреї, поляки, австрійці. Першим бургомістром-українцем був Володимир Лучаківський (Сьогодні його ім'ям названо одну з вулиць міста). При Лучаківському в місті з'явилося електричне освітлення, телефон, водогін, було збудовано залізничний вокзал. Бургомістр наповнював життя міста і глибоким духовним змістом, розвивав культуру, залучаючи до життя міста І. Франка, С. Крушельницьку та ін. Після правління В. Лучаківського місцеве самоврядування в Тернополі постійно удосконалювалося. Згідно Статуту від 21 березня 1933 про часткову зміну устрою Тернопільського місцевого самоврядування міська адміністрація містила бюро місцевого самоврядування, підприємства і міські установи.

Радянський період в історії Тернополя позначився суперечливими тенденціями. З одного боку, відбувався розвиток освіти, змінювалася економіка краю, запроваджувалася безплатна медицина, соціальне страхування, пенсійне забезпечення, відкривався широкий доступ до надбань культури – кіно, театру, бібліотеки, музею, виставок тощо. Та, з іншого, – чимало тернополян були примусово виселені цілими сім'ями або відправлені у концтабори та в'язниці.